

Каляєв Анатолій Олександрович

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри європейської інтеграції та права Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України
ORCID: 0000-0002-5675-187X
e-mail: toldek@ukr.net

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВОЄННОЇ ПОЛІТИКИ
В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Визначено завдання воєнної політики держави в контексті реалізації положень нової Стратегії національної безпеки України. Доведено, що агресія Російської Федерації (далі – РФ) проти України змінила європейську систему управління воєнною безпекою. Існуючі протиріччя між Європейським Союзом (далі – ЄС) та РФ як нащадком СРСР після закінчення холодної війни, незважаючи на голослівні обіцянки керівництва у відданості демократичному вектору суспільно-політичного розвитку Росії, з приходом до влади В. Путіна загострилися через його бажання відродити Російську імперію у колишніх кордонах. Ці бажання було втілено під час війни з Грузією та Україною. Підкреслено, що, незважаючи на загальний осуд політики РФ, яка кидає виклик європейській спільноті, завдячуючи історичним зв'язкам та економічним вигодам, не усі країни ЄС вважають РФ агресором. Загалом, підтримуючи членство України в ЄС та Північноатлантичному альянсі (далі – НАТО), європейці не вважають необхідним допомагати Україні сучасним озброєнням. Зазначено, що у цьому контексті Україна повинна у політиці воєнної безпеки орієнтуватися переважно на власні сили, що своєю чергою потребує формування та реалізації воєнної політики, заснованої на кращих світових зразках. На основі аналізу проектів стратегічних документів визначено пріоритети, завдання та основні шляхи розвитку Сектору безпеки та оборони в контексті нових викликів та загроз.

Ключові слова: глобальне управління у сфері безпеки; державна безпека; державне управління; політика безпеки та оборони.

Постановка проблеми. Втручання Російської Федерації у внутрішні справи України, активізація розвідувальної діяльності, посилення інформаційно-психологічного тиску з метою дестабілізації соціально-політичної ситуації і, нарешті, пряма військова агресія неминуче призводять до порушення основ воєнної безпеки нашої держави. Підготовка до складних невидимих і гібридних загроз вимагає набагато більш комплексного підходу, ніж до звичайної війни. Вона вимагає гнучкого балансу і координації між цивільними і військовими ресурсами залежно від типу кризи. Під воєнною безпекою розуміється захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства й держави від подій, явищ, процесів та інших чинників, які породжують небезпеки

воєнного спрямування для реалізації вказаних інтересів, і за якої ймовірність війни зводиться до мінімуму [1]. Воєнна безпека характеризує спроможність держави до захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності від посягань із застосуванням воєнної сили. До того ж система забезпечення національної безпеки і оборони, захист суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордону повинні базуватися на власних силах. Російська агресія проти України вимагає переосмислення підходів до формування воєнної безпеки Української держави, адже без її вдосконалення неможливо забезпечити національну безпеку України. Це важливе завдання має стати предметом всебічного дослідження українськими вченими. Воєнна безпека України базується на стратегії національної безпеки, новий варіант якої був прийнятий у вересні 2020 р. Нова стратегія замінила собою документ 2015 р., який приймався в умовах стрімкої зміни військово-політичної ситуації – тривалої агресії з боку Росії й необхідності усвідомити себе в нових умовах. Нова стратегія розставляє низку важливих акцентів та артикулює проблеми, які не стільки принципово змінюють погляд на безпекову складову, як уточнюють її. З огляду на державні органи, це безумовно важливо, адже це те, на що вони будуть зважати в найближчі роки при формуванні своїх планів дій, передусім – у безпековому секторі. Загалом, нова редакція Стратегії національної безпеки побудована більш сучасно і більш наративно. А базова ідеологія (відхід від безпеки як абстрактного “стану захищеності” до тріумвірату “стримування, стійкість, взаємодія”) відкриває більше можливостей для оновлення безпекового сектору та більш гнучкого реагування на нові загрози та виклики. Водночас, як саме будуть реалізовуватися заявлені в цій стратегії положення, стане більш зрозуміло із заявлених 15 стратегічних документів, із яких Стратегія воєнної безпеки України займатиме одне з головних місць. Від того, наскільки цим документам вдасться запропонувати ефективні засоби протидії ворожій активності, залежить і те, чи новоприйнятий стратегічний документ стане дієвим інструментом планування, а не формальною бюрократичною відпискою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання національної безпеки, воєнної безпеки та воєнної політики постійно перебувають у центрі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, особливо цей процес активізувався з агресивними діями РФ проти України, що знаменувало собою зміну світової архітектури безпеки.

Теоретичну основу воєнної безпеки як фактора стабільності суспільства становлять публікації таких провідних науковців: В. Богдановича, О. Бодрука, О. Власюка, В. Горбуліна, С. Кононенка, Г. Перепелиці, В. Почепцова, О. Резнікова, А. Семенченка, Г. Ситника, М. Сіцінської, М. Сунгуровського, В. Ліпкана та інших учених. Водночас динамічний розвиток українського суспільства потребує постійного аналізу питань, що становлять основу його розвитку. В умовах воєнних дій ці питання потребують постійної уваги з боку науковців. У зв'язку із затвердженням нової стратегії національної безпеки,

безумовно, її положення потребують розробки ефективних заходів щодо її реалізації. Саме це становить науковий інтерес.

Виокремлення невіршених раніше частин загальної проблеми. Метою статті є визначення основних завдань воєнної політики України в контексті реалізації нової Стратегії національної безпеки України. Для досягнення мети передбачається вирішити такі завдання: визначити основні напрямки еволюції європейського управління безпекою; з'ясувати відношення наукової спільноти та населення до трактування подій в Україні; визначити роль та місце воєнної безпеки у новій стратегії; окреслити завдання Сектору безпеки та оборони у забезпеченні національної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Роль Росії в українському конфлікті, зокрема її втручання на Сході України та анексія Криму, стало поворотним моментом в еволюції європейського управління безпекою. В офіційних заявах Заходу стверджується, що дії Росії становлять загрозу регіональній і навіть глобальній безпеці. Західні політичні діячі пообіцяли рішучу відповідь. НАТО пообіцяло скасувати зменшення військових витрат країн-членів Альянсу, вдосконалити обороноздатність, підсилити сили реагування НАТО, проводити регулярні навчання в режимі реального часу та розгорнути авіаційні, наземні та морські сили в Прибалтиці, Польщі та Румунії. Ці заходи супроводжувались санкціями США та Європи проти режиму Путіна. Проте існує невизначеність щодо оцінки стратегічних цілей Москви та розбіжності між західними політичними елітами щодо масштабу виклику Росії.

Окрім того, у публікаціях західних авторів спостерігається тенденція уникати критичного аналізу наслідків конфлікту в Україні для європейської безпеки. Видатні вчені-ліберали лише закликають Захід відповісти на виклик путінізму, але не пропонують конкретних ідей [2]. Окрім того, російська пропагандистська машина діє більш ефективно, ніж українські засоби масової інформації (далі – ЗМІ), що пов'язано як з об'єктивними, так і з суб'єктивними причинами. Провідні аналітичні центри Західних країн зазвичай зважають на російські джерела набагато більше, аніж на українські, бо перші набагато частіше перекладені західними мовами, а російську знає набагато більше західних аналітиків, аніж українську. Також аналітики використовують наукові праці авторитетних фахівців західних країн, які набагато більше позначені російськими впливами, аніж українськими: і через неоднакові мовні компетенції, і через усталені погляди на історію та політику Східної Європи, де Росія ще від царських часів посідає чільне місце. Тому так часто у західних наукових і експертно-аналітичних публікаціях можна побачити твердження про стійкий розлам України на україномовний Захід і російськомовний Схід, неподоланну близькість Сходу до Росії, засилля радикальних націоналістів на Заході тощо [3].

Аналіз західних наукових аналітичних публікацій на тему нинішнього російсько-українського конфлікту постійно перебуває у центрі уваги політиків, урядовців, військових, дослідників. Необхідно, зокрема, згадати статтю

Ю. Мацієвського, де розглянуто тлумачення суті й чинників конфлікту на Донбасі в працях українських, російських та західних науковців, а також оцінки опитаних автором українських експертів щодо значущості цих чинників [4]. Масштабніше дослідження провела група українських учених на чолі з М. Кармазіною [5], які розглядали наукові, експертно-аналітичні та медійні публікації з різних західних і пострадянських країн щодо становища й перспектив України в контексті війни на Донбасі. Ґрунтовний огляд К. Смаглій зосереджується на діяльності аналітичних центрів у Росії та на Заході, що їх створила чи підтримує російська влада задля пропаганди своїх поглядів і виправдання своїх дій. Авторка намагається охопити усі напрямки прокремлівської “гібридної аналітики” [6]. Натомість у двох збірках за редакцією А. Гертеля та Я. Кухарчика й Г. Месежнікова проаналізовано погляди на “українську кризу” науковців країн Заходу й “вишеградської четвірки” зокрема, але праці науковців і експертів аналітичних центрів є радше матеріалом для аналізу політики [7, 8]. Цікавою є праця науковців Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, що значно розширює аналітичний горизонт, адже охоплює сім різних західних країн, та систематично аналізує їх за однією методикою, що дає змогу порівнювати результати й шукати причини виявлених відмінностей [9].

Зрозуміло, що відношення до України європейців формується саме на основі позицій національних аналітичних центрів та ЗМІ. Підтвердженням неоднозначності оцінок є дані соціологічного опитування громадської думки, проведеного центром “Нова Європа” у кількох найбільших європейських державах. Загальною метою опитування було визначення громадської думки щодо України, а також виявлення найпоширеніших асоціацій з українською державою. За результатами опитування можна визначити, що Україна здебільшого асоціюється з війною. Водночас у 2020 р. Україну з війною та конфліктом пов’язують менше. У 2015 р. 49% респондентів асоціювали Україну з війною, натомість у 2020 р. кількість таких опитуваних знизилась до 12%. Україна все більше асоціюється з іммігрантами. У 2015 р. кількість подібних асоціацій була незначною. У 2020 р. це третя за популярністю асоціація з Україною (її згадують 10,3% опитуваних). Це свідчить про зростання тенденції міграції з України для пошуку кращої роботи в ЄС. На жаль, більшість респондентів пов’язують із Українською державою негативні асоціації. Більшість із 10 найпопулярніших згадок – негативні, і цей тренд простежується у всіх країнах опитування. Винятком можна вважати Італію, яка має більше позитивних і нейтральних згадок у першій десятці асоціацій із Україною, ніж будь-яка інша країна. Цікавим спостереженням є те, що 23,6% респондентів не мають жодних асоціацій з Україною. Це також позитивна новина, позаяк цих опитаних можна інформувати про Україну та сприяти виникненню у них позитивних асоціацій. Серед респондентів немає єдності щодо того, як можна допомогти Україні під час пандемії. Загалом, приблизно половина опитаних вважає, що країни мають підтримувати співпрацю на поточному рівні або інтенсифікувати її, тоді як інша

половина респондентів вважає, що кооперацію треба обмежити або зосередитися на проблемах власних країн [10].

Водночас, Російські наративи про Україну в досліджуваних державах виявилися неефективними. Лише 0,8% респондентів вважають, що українці ведуть громадянську війну, а кількість тих, хто вважає Україну екстремістською або фашистською країною, становить менше 0,2%. Як і в 2015 р., нинішнє опитування засвідчує, що найбільшою перешкодою для членства України в ЄС є корупція, боротьбу з якою вважають пріоритетною 43,1% респондентів у 2020 р. (37,5% – у 2015 р.). Більшість респондентів (55%) підтримують членство України в ЄС. Підтримка членства України в НАТО також значна (38%), але ця відповідь не здобула підтримки більшості. У 2020 р. кількість респондентів, які асоціюють Україну з Росією, становить 9,1%, тоді як лише п'ять років тому ця категорія була вдвічі більшою (18%). Це свідчить про чітке відмежування України від РФ і, відтак, про сприйняття Української держави, яка є незалежною від Росії. Найпопулярнішою відповіддю щодо підтримки України проти російської агресії (21,5%) є продовження санкцій ЄС щодо Росії.

Безумовно відповіді респондентів базувалися на національних особливостях своїх країн і це вплинуло на розташування пріоритетів. Так, Польща, здебільшого, асоціює Україну з іммігрантами (25,8%) та з бідністю (25%), і лише після цього – з війною. Водночас у Німеччині та Франції найпопулярніші асоціації пов'язані з Росією та війною. Більшість французьких респондентів (15,5%) асоціюють Україну з Росією, із війною та конфліктами (13,1%) та зі Східною Європою (10,6%). Найбільші 3 асоціації Німеччини пов'язані з Росією (війна, вторгнення до Криму та Росія), що становить майже половину респондентів (47,5%).

У випадку Німеччини та Франції популярність асоціацій із війною можна пояснити тим, що через роль Берліна та Парижа у нормандському форматі тема війни України з Росією звучить у цих країнах більше, ніж в інших. Загалом, у Франції, Німеччині та Польщі більшість асоціацій, що входять до першої десятки, є негативними. Інша ситуація в Італії, де тема російсько-української війни майже відсутня в суспільній думці – її згадують лише 0,6% респондентів. Італійці – серед тих, хто має найбільш позитивне ставлення до України. Серед десятки найпопулярніших асоціацій є лише одна негативна (“іммігранти/безробіття”), тоді як решта або нейтральні, наприклад “газ/енергетичні ресурси”, “політика”, або позитивні, такі як “культура/історія” або “українські друзі”. На думку європейської громадськості, перешкодою членства України у ЄС є викорінення корупції як найважливіший пріоритет. Цю відповідь наводять в усіх досліджуваних країнах, але рівень її підтримки різний: найбільший (понад 58%) – у Німеччині, найменший (хоча і належить до пріоритетних) – в Італії (29,1%). Другим за значенням пріоритетом є суттєве покращення економічної ситуації. Усі країни відзначають посилення економіки як другий пріоритет, за винятком Франції, де відновлення територіальної цілісності вважають важливішим.

Загалом, якщо орієнтуватись на громадську думку, територіальна цілісність не є перешкодою для інтеграції України до ЄС або виявляється найменшою проблемою у ранжуванні із трьох варіантів, представлених в опитуванні. Підтримка членства України в ЄС та Північноатлантичному альянсі не є лінійною в досліджуваних країнах. Більшість респондентів (55%) підтримують членство України в Євросоюзі. Водночас підтримка НАТО сягає 38%, що означає, що ця ідея недостатньо популярна. З іншого боку, кількість тих, хто вважає, що Україна не повинна вступати до ЄС та НАТО, перебуває на рівні 28,5%. Серед країн дослідження значна підтримка членства України в ЄС спостерігається у Польщі (69,5%) та Італії (61,6%). Водночас у Німеччині (47%) та Франції (42,6%) ідея членства України в ЄС не здобула підтримки більшості. Ідея членства України у НАТО не має підтримки більшості у всіх країнах дослідження. Найбільш відкритою до членства України в НАТО є Франція (39,9%), далі йдуть Польща (33,3%) та Німеччина з Італією, які мають однакові показники підтримки цієї відповіді (31,3%). У питанні підтримки України проти російської агресії більшість респондентів надають перевагу продовженню санкцій проти Росії (21,5% позначили цю відповідь як першочерговий пріоритет). Водночас схожа кількість опитаних обирає “запропонувати Україні членство в ЄС” як першочерговий пріоритет.

Три країни вважають, що розширення санкцій проти Росії має бути першочерговим завданням: Польща (23,3%), Франція (23,4%), Німеччина (23,4%), демонструючи майже абсолютну єдність у цьому питанні. Єдиною країною, в якій ставлення інше, є Італія, яка обрала членство України в ЄС як першочерговий пріоритет (24,1%), і лише після цього поставила продовження санкцій. Досить часто варіант надання фінансової підтримки Україні не має значної підтримки як перший пріоритет, проте багато хто згадував цей варіант як другий і третій пріоритет. З іншого боку, найменш популярним варіантом серед першочергових пріоритетів виявилась відповідь “надати Україні зброю” (лише 2,6%). Аналізуючи окремі країни, можна помітити, що у Польщі прихильників озброїти Україну найбільше (5,1%), далі йдуть Франція (2,9%), Німеччина (1,4%) та Італія (0,9%). В Німеччині варіант “не підтримувати Україну взагалі” як першочерговий пріоритет зібрав симпатії 13,1% респондентів, що більше, ніж сумарна підтримка опцій “надати фінансову підтримку” та “надати Україні зброю”. Схожа ситуація спостерігається і у Франції. В Італії та Польщі цей тренд не присутній.

Із цього дослідження в контексті проблематики воєнної безпеки України видно, що у вирішення безпекових питань пріоритет повинен бути визначений нашою державою, і сподіватися можна лише на політичну та морально-психологічну підтримку Європи та США. Якщо у найближчій перспективі Україна вже може розраховувати на членство в ЄС, про система забезпечення національної безпеки і оборони, захист суверенітету, територіальної цілісності

та непорушності кордону повинен базуватися на власних силах. До того ж, співробітництво з ЄС у сфері Спільної політики безпеки та оборони є важливою системною частиною європейського інтеграційного курсу України.

Вагомим елементом цієї системи повинен стати сектор безпеки і оборони України, який функціонально об'єднує військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи та спеціальні служби, їх сили, засоби і основні ресурси. Створення потужного сектору безпеки і оборони повинно стати одним із пріоритетів безпекової політики України в умовах наявних тенденцій до комплексного вияву різних видів боротьби у сучасних конфліктах та за обмежених ресурсних можливостей держави [11].

Стратегія національної безпеки у своїй новій редакції визначає пріоритети національних інтересів України та забезпечення національної безпеки, цілі та основні напрями державної політики у сфері національної безпеки. Вона ґрунтується на таких основних засадах:

– *стримування* – розвиток оборонних і безпекових спроможностей для унеможливлення збройної агресії проти України;

– *стійкість* – здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стале функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх уразливостей;

– *взаємодія* – розвиток стратегічних відносин із ключовими іноземними партнерами, насамперед із Європейським Союзом і НАТО та їх державами-членами, Сполученими Штатами Америки, прагматичне співробітництво з іншими державами та міжнародними організаціями на основі національних інтересів України. Пріоритетами національних інтересів України та забезпечення національної безпеки є: відстоювання незалежності і державного суверенітету; відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України; суспільний розвиток, насамперед розвиток людського капіталу; захист прав, свобод і законних інтересів громадян України; європейська і євроатлантична інтеграція [12].

Реалізація цих пріоритетів забезпечуватиметься, окрім інших, за напрямами, що стосуються воєнної політики держави та її воєнної безпеки. Це передусім посилення спроможностей Збройних сил України, інших органів сектору безпеки і оборони. Воєнна політика України – це діяльність суб'єктів забезпечення національної безпеки держави щодо запобігання воєнним конфліктам, організації та здійснення військового будівництва і підготовки Збройних сил України, інших, утворених відповідно до законів України, військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, Державної спеціальної служби транспорту України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, збройного захисту національних інтересів [13].

Серед переліку загроз необхідно зупинитися на тому, що, незважаючи на продовження російської агресії та окупації території України, сучасні темпи

переозброєння Збройних сил України, інших складових сил оборони на новітні (модернізовані) зразки не забезпечують потреби у заміні основних видів озброєння та військової техніки радянського виробництва, які у найближчій перспективі вичерпають свій ресурс. Зростаючий дефіцит фінансових ресурсів ускладнює виділення коштів для забезпечення виробництва та закупівлі у необхідних обсягах сучасних зразків озброєння та військової техніки, що разом із дисбалансом воєнних потенціалів України та Російської Федерації обумовлює необхідність розробки нової стратегії воєнної безпеки [14].

За словами Міністра оборони С. Тарана, “проект стратегії Воєнної безпеки визначає цілі, пріоритети та шляхи реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони в частині, яка стосується гарантування військової безпеки. Документ також є основою для розробки Стратегічного оборонного бюлетеня України, програмних документів із питань оборони й розвитку сил оборони, розвитку озброєнь і військової техніки, а також плану оборони України та планів застосування сил оборони” [15].

Стратегія воєнної безпеки покликана замінити Воєнну доктрину України і розробляється вперше. У ній пропонується закріпити концепцію всеохоплюючої оборони і залучення для її реалізації не лише Збройних сил України, а й усіх складових сектору безпеки і оборони та громадянського суспільства. На сьогодні це є найбільш раціональним в умовах екзистенційної воєнної загрози національній безпеці, з урахуванням дисбалансу воєнних потенціалів України та Російської Федерації [16].

На думку авторів проекту нової стратегії воєнної безпеки, проявами безпосередньої воєнної загрози для України є:

- збройна агресія і порушення територіальної цілісності України (тимчасова окупація Росією Автономної Республіки Крим, міста Севастополь та частини території Донецької і Луганської областей), нарощування військової потужності Російської Федерації в рамках цих територій і в безпосередній близькості до українських кордонів, зокрема потенціальна можливість розгортання тактичної ядерної зброї в Криму;

- мілітаризація РФ окупованих територій шляхом формування нових військових з'єднань і частин, а також постачання бойовиків, військової техніки та засобів матеріально-технічного забезпечення;

- присутність військового контингенту РФ у придністровському регіоні Республіки Молдова, який може бути використаний для дестабілізації південних регіонів України;

- нарощування сил РФ поблизу державного кордону України, угруповання військ із потужним ударно-наступальним потенціалом, створення нових, розширення і модернізація наявних баз, об'єктів військової інфраструктури;

- активізація спеціальними службами РФ розвідувально-підривної діяльності в Україні з метою дестабілізації внутрішньої соціально-політичної ситуації в Україні, а також підтримка не передбачених законом збройних

формувань на Сході України і створення умов для збільшення масштабів збройної агресії;

– діяльність на території України незаконних збройних формувань, спрямована на дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної ситуації в Україні, залякування населення, позбавлення його волі до опору, порушення функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування, важливих об'єктів промисловості та інфраструктури;

– територіальні претензії РФ до України та посягання на суверенітет України в окремих її районах;

– використання території та повітряного (морського) простору України для ведення бойових дій в разі виникнення воєнного конфлікту між НАТО і РФ.

З урахуванням тенденцій розвитку та типу воєнно-політичної ситуації в середньостроковій перспективі, найбільш імовірні збройні конфлікти з використанням противником як власних збройних сил, так і підтримуваних ними незаконних збройних формувань, терористичних угруповань, найманців як інструмента досягнення власних інтересів. Значно підвищуватиметься ймовірність переростання таких конфліктів у війну.

Вищезазначені виклики та загрози воєнній безпеці України можуть бути реалізовані за такими сценаріями:

– повномасштабна збройна агресія РФ проти України з проведенням сухопутних, повітряно-космічних, морських операцій із рішучими воєнно-політичними цілями;

– окрема спеціальна операція РФ проти України із застосуванням окремих військових підрозділів та/або частин, вогневих ударів, інформаційних, інформаційно-психологічних операцій (дій) в сукупності із застосуванням невоєнних засобів, зокрема під виглядом миротворчих сил для ніби примушення конфліктуючих сторін до миру та їх розмежування за відсутності відповідного рішення Ради Безпеки (далі – РБ) Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН);

– блокада із застосуванням воєнної сили морських портів, узбережжя або повітряного простору України, порушення її комунікацій з боку РФ;

– збройний конфлікт всередині держави, інспірований РФ із намаганням відокремити від України адміністративно-територіальні одиниці на Сході, Південному Сході та Півдні України, за участю незаконних збройних формувань, терористичних угруповань у взаємодії з політичними, неурядовими, етнічними, релігійними або іншими організаціями;

– збройний конфлікт на державному кордоні України, зокрема прикордонні збройні інциденти (провокації, сугички) з регулярними або нерегулярними силами РФ, незаконними збройними формуваннями тощо;

– терористичні акти на території України або проти громадян України, посягання на життя державних чи громадських діячів, представників іноземних держав (вчинені з метою провокації війни або міжнародних ускладнень), диверсії

(зокрема на об'єктах критичної інфраструктури), а також вибухи, підпали у приміщеннях органів державної влади та їх захоплення, викрадення громадян або захоплення заручників.

Загрози воєнній безпеці України у разі їх реалізації можуть призвести до зміни конституційного ладу України, подальшої окупації України або її окремих територій, ослаблення центральної влади, зміни адміністративно-територіального устрою, встановлення прямого або опосередкованого контролю над Україною та втрати нею державного суверенітету і територіальної цілісності [17].

Основним завданням у сфері воєнної безпеки є розвиток потенціалу стримування. Безумовним пріоритетом є боездатні Збройні сили України, підготовлений і вмотивований військовий резерв та ефективна територіальна оборона, які у поєднанні зі спроможностями інших органів сектору безпеки і оборони здатні завдати таких неприйнятних для противника втрат на землі, у повітрі, на морі та у кіберпросторі, що унеможливить реалізацію його агресивних намірів. Держава повинна врахувати уроки гібридної агресії проти України, бойових дій на Близькому Сході у нових доктринальних підходах до забезпечення воєнної безпеки [18].

Згідно із проектом стратегії воєнної безпеки, головною метою воєнної політики України є створення умов для відновлення територіальної цілісності держави, її суверенітету і недоторканності в межах міжнародно-визнаного державного кордону.

Основними цілями у сфері воєнної політики Україна вважає:

- відбиття збройної агресії РФ проти України;
- забезпечення обороноздатності України на рівні, достатньому для запобігання виникненню збройного конфлікту, а у разі збройного конфлікту – для його локалізації і нейтралізації;
- створення системи підтримання воєнної безпеки держави, яка б забезпечувала сприйняття України на міжнародному рівні як рівноправного суб'єкта міжнародних відносин та відповідала критеріям членства України в ЄС і в НАТО;
- зменшення корупційної складової в системі державної політики у сфері забезпечення воєнної безпеки держави, яка компрометує здатність України підтримувати свою обороноздатність [19].

Зважаючи на засади внутрішньої і зовнішньої політики, а також тип наявних та потенційних загроз національній безпеці, основними завданнями воєнної політики України у найближчий час і в середньостроковій перспективі є:

- локалізація та нейтралізація у найкоротші терміни воєнно-політичної кризи на Сході України, запобігання переростанню її у масштабну збройну агресію;
- ліквідація незаконних збройних формувань та відновлення повного контролю державного кордону України;

– реформування сил оборони України з досягненням оперативної і технічної сумісності зі збройними силами країн НАТО, зокрема шляхом впровадження стандартів НАТО;

– створення цілісного сектору безпеки і оборони держави як головного елемента системи забезпечення воєнної безпеки, інтеграція спроможностей його складових для своєчасного і ефективного реагування на наявні та потенційні загрози;

– забезпечення спроможностей сил оборони, необхідних для досягнення цілей воєнної політики;

– підвищення спроможностей вітчизняного оборонно-промислового комплексу за рахунок впровадження новітніх оборонних технологій, створення максимально можливих замкнутих циклів розроблення і виробництва найважливіших зразків озброєння, спеціальної і військової техніки, використання можливостей військово-технічного співробітництва з країнами, які є стратегічними партнерами України;

– забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, учасників антитерористичної операції (далі – АТО) та членів їх сімей;

– удосконалення системи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони держави відповідно до європейських стандартів;

– підвищення рівня державної координації та удосконалення механізмів щодо консолідованого розвитку складових сектору безпеки та оборони та підвищення їх оперативних спроможностей для забезпечення воєнної безпеки.

Визначені цілі та завдання воєнної політики відповідають сучасному стану і середньостроковому прогнозу воєнно-політичної ситуації та можуть уточнюватися відповідно до змін безпекового середовища, умов соціально-економічного розвитку України, спроможностей сил оборони. Після створення умов для відновлення територіальної цілісності України, основна мета воєнної політики полягатиме у запобіганні виникненню нових воєнних конфліктів, системному зміцненні обороноздатності держави, підвищенні її ролі та авторитету на міжнародній арені [20].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Прийняття нової Стратегії національної безпеки України ознаменувало собою новий етап розвитку теорії безпеки, що обумовлено еволюцією концепцій безпеки та оборони європейських країн на фоні агресій РФ проти України. Стратегія вперше проголосила створення всеохоплюючої системи оборони, що потребує залучення до вирішення питань воєнної безпеки усіх сфер українського суспільства. В рамках реалізації цієї стратегії воєнна політика держави повинна забезпечити швидкий розвиток Сектору безпеки та оборони за рахунок впровадження інноваційних підходів, що забезпечує достатні спроможності національної оборони для відсічі збройній агресії, приведення комплексного реформування

системи забезпечення національної безпеки до рівня, прийнятного для членства в ЄС і НАТО.

Основні напрями подальших досліджень полягають у всебічному аналізі питання національної стійкості, що є одним із пріоритетних напрямів політики національної безпеки України на сучасному етапі, визначеної у згаданій вище стратегії. Це обумовлено необхідністю забезпечення готовності держави і суспільства до реагування на широкий спектр загроз різного походження, а також безперервності основних процесів у державі. Розробка і реалізація комплексних стратегічних рішень у цій сфері потребує належного наукового обґрунтування.

Список використаної літератури

1. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентів України ; наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. Київ : НАДУ, 2011. Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. кол. : В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпугенко (співголова) [та ін.], 2011. С. 46.

2. Averte D. The Ukraine conflict: Russia's challenge to European security governance // *Europe-Asia Studies*. 2016. Vol. 68. №. 4. P. 699—725.

3. Інтерпретації російсько-українського конфлікту в західних наукових і експертно-аналітичних працях / за ред. В. Кулика. Київ : ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. С. 7.

4. Мацієвський Ю. Внутрішній конфлікт чи прихована агресія: академічна дискусія і експертні оцінки війни на Донбасі // *Політичне життя*. 2019. № 2. С. 55—68. (DOI: 10.31558/2519-2949.2019.2.9).

5. Кармазіна М., Бевз Т., Ротар Н., Нападиста В. Виклики й інтеграційні перспективи України в контексті російської агресії в Криму та Донбасі: аналіз оцінок зарубіжних аналітиків і експертів. Київ : ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2017. 184 с.

6. Smagliy K. Hybrid Analytica: Pro-Kremlin Expert Propaganda in Moscow, Europe and the US: A Case Study on Think Tanks and Universities. The Institute of Modern Russia. 2018. URL : https://static1.squarespace.com/static/59f8f41ef14aa13b95239af0/t/5c6d8b38b208fc7087fd2b2a/1550682943143/Smagliy_Hybrid-Analytica_10-2018_upd.pdf (date of using: 07.11.2020).

7. Härtel A. EU member states national perspectives on the “Ukraine crisis” // *Ideology and Politics* 2017. № 1(7). URL : [https://ideopol.org/wp-content/uploads/2017/10/1.0.ENG_IPJ%201\(7\)%202017Final.pdf](https://ideopol.org/wp-content/uploads/2017/10/1.0.ENG_IPJ%201(7)%202017Final.pdf) (date of using: 08.11.2020).

8. Kucharczyk J., Meseznikov G. Diverging Voices, Converging Policies: The Visegrad States. Reactions to the Russia-Ukraine Conflict. Warsaw : Heinrich Böll Stiftung, 2015. URL : https://www.boell.de/sites/default/files/2015-diverging_voices_converging_policies.pdf (date of using: 10.11.2020).

9. Інтерпретації російсько-українського конфлікту в західних наукових і експертно-аналітичних працях...

10. Літра Л. Так – перспективі членства, ні – допомозі зброєю: якими у ЄС бачать відносини з Україною // *Європейська правда*. 2020. 18 листоп. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/11/18/7116664> (дата звернення: 10.11.2020).

11. Пошедін О. І. Воєнна безпека України в контексті співробітництва з Європейським Союзом // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. 2014. № 3. С. 53—60.

12. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України № 392/2020 від 14.09.2020 р. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 15.11.2020).

13. Про Воєнну доктрину України : Указ Президента України № 648/2004 від 15.06.2004 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/648/2004#Text> (дата звернення: 15.11.2020).

14. Про Стратегію національної безпеки України...

15. Міноборони внесло на розгляд уряду проєкт Стратегії воєнної безпеки України. URL : <https://ua.interfax.com.ua/news/general/712420.html> (дата звернення: 15.11.2020).

16. Там само.

17. Стратегія воєнної безпеки. Проєкт. URL : https://www.mil.gov.ua/content/public_discussion/proj_vdu.pdf (дата звернення: 20.11.2020).

18. Про Стратегію національної безпеки України...

19. Структура “Стратегії воєнної безпеки України”. URL : https://www.mil.gov.ua/content/public_discussion/proj_vdu.pdf (дата звернення: 20.11.2020).

20. Там само.

Статтю подано: 07.12.2020

Статтю схвалено: 22.12.2020

Kalyayev Anatoliy Oleksandrovych

*Candidate of Historical Sciences (PhD), Associate Professor,
Associate Professor of European Integration and Law Department of Lviv
Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public
Administration under the President of Ukraine*

ORCID: 0000-0002-5675-187X

e-mail: toldek@ukr.net

**CONCEPTUAL FUNDAMENTALS OF MILITARY POLICY
IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTATION
OF THE UKRAINIAN NATIONAL SECURITY STRATEGY**

Problem setting. The interference of the Russian Federation in the internal affairs of Ukraine, intensification of intelligence activities, strengthening of informational and psychological pressure aiming to destabilize the socio-political situation, and finally, direct military aggression inevitably lead to the violation of military security of our state. Getting ready to meet complex invisible and hybrid threats requires a much more comprehensive approach than conventional warfare. It requires a flexible balance and coordination between civilian and military resources, depending on the nature of the crisis. Russia’s aggression against Ukraine requires rethinking of approaches to the formation of our state’s military security, as without its improvement it is impossible to ensure Ukraine’s national security. This important task should be the subject of a comprehensive study by Ukrainian scientists.

Recent research and publications analysis. The theoretical basis of military security as a factor of stability of a society is constituted by the publications of the following leading scientists: V. Bogdanovich, O. Bodruk, O. Vlasyuk, V. Gorbulin, S. Kononenko, G. Perepelytsia, V. Pocheptsov, O. Reznikov, A. Semenchenko, G. Sytnyk, M. Sitsinska, M. Sungurovsky, V. Lipkan and other scientists.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. At the same time, the dynamic development of Ukrainian society necessitates permanent analysis of the issues that form the basis of its development. In the context of hostilities, these issues require constant attention from scientists. Due to the approval of the new national security strategy, its provisions, undoubtedly, require the development of effective measures for its implementation. This particular issue is of scientific interest.

The purpose of the article is to determine the main tasks of Ukraine's military policy in the context of implementation of the new National Security Strategy of Ukraine. To achieve this goal, the following tasks should be solved: to determine the main evolution directions of European security management, to ascertain the attitude of the population and the scientific community to the interpretation of events in Ukraine, to determine the role and place of military security in the new strategy and outline the tasks of the Security and Defense Sector in ensuring national security.

Paper main body. It is proved that Russia's aggression against Ukraine has changed the European system of military security management. The existing contradictions between the EU and Russia, as a descendant of the USSR after the Cold War, despite the leadership's unsubstantiated declarations of devotion to the democratic vector of Russia's socio-political development, intensified with Putin's rise to power because of his ambition to revive the Russian Empire in its former borders. These ambitions were fulfilled during the war with Georgia and Ukraine. It is accentuated that despite the general condemnation of Russia's policy, which challenges the European community, not all EU countries consider Russia an aggressor due to historical bonds and economic benefits. While supporting Ukraine's membership in the EU and NATO in general, Europeans do not consider it necessary to help Ukraine by providing it with modern weapons. The article proves that in this context, Ukraine should focus its military policy mainly on its own forces, which, in turn, requires the formation and implementation of military policy based on the best world standards. Based on the analysis of draft strategic documents, the priorities, tasks and main ways of the Security and Defense Sector development are determined in the context of new challenges and threats.

Conclusions of the research and prospects for further studies. The adoption of the new National Security Strategy of Ukraine marked a new stage in the development of the theory of security, due to the evolution of the concepts of security and defense of European countries against the background of Russia's aggression against Ukraine. The strategy for the first time proclaimed the creation of a comprehensive defense system, which requires the involvement of all spheres of Ukrainian society in addressing military security issues.

As part of the implementation of this Strategy, the country's military policy should ensure the rapid development of the Security and Defense Sector through the introduction of innovative approaches that provide sufficient national defense capabilities to repel armed aggression, and to carry out a comprehensive reform of the national security system to the level acceptable for membership in EU and NATO.

Key words: global security governance; public security; public administration; security and defense policy.

References

1. Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy. Kovbasiuk, Yu. V., Kniaziev, V. M., Rozputenko, I. V. [ta in.]. (Ed.). *Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia*. (2011). (Vol. 1: Teoriia derzhavnoho upravlinnia). Kyiv: NAPA. pp. 46 [in Ukrainian].
2. Averre, D. (2016). The Ukraine conflict: Russias challenge to European security governance. *Europe-Asia Studies*, Vol. 68, № 4, pp. 699-725.
3. Kulyk, V. (Ed.). (2020). *Interpretatsii rosiisko-ukrainskoho konfliktu v zakhidnykh naukovykh i ekspertno-analitychnykh pratsiakh*. Kyiv: IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. pp. 7 [in Ukrainian].
4. Matsiievskiy, Yu. (2019). Vnutrishnii konflikt chy prykhovana ahresiia: akademichna dyskusiia i ekspertni otsinky viiny na Donbasi. *Politychne zhyttia*, № 2, pp. 55-68. (DOI 10.31558/2519-2949.2019.2.9) [in Ukrainian].
5. Karmazina, M., Bevez, T., Rotar, N., Napadysta, V. (2017). *Vyklyky y intehratsiini perspektyvy Ukrainy v konteksti rosiiskoi ahresii v Krymu ta Donbasi: analiz otsinok zarubizhnykh analitykiv i ekspertiv*. Kyiv: IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. 184 p. [in Ukrainian].
6. Smaglyi, K. (2018). *Hybrid Analytica: Pro-Kremlin Expert Propaganda in Moscow, Europe and the US: A Case Study on Think Tanks and Universities. The Institute of Modern Russia*. URL : https://static1.squarespace.com/static/59f8f41ef14aa13b95239af0/t/5c6d8b38b208fc7087fd2b2a/1550682943143/Smaglyi_Hybrid-Analytica_10-2018_upd.pdf.
7. Härtel, A. (2017). EU member states national perspectives on the “Ukraine crisis”. *Ideology and Politics*, № 1(7). URL : [https://ideopol.org/wp-content/uploads/2017/10/1.0.ENG_IPJ%201\(7\)%202017Final.pdf](https://ideopol.org/wp-content/uploads/2017/10/1.0.ENG_IPJ%201(7)%202017Final.pdf).
8. Kucharczyk, J., Meseznikov, G. (2015). *Diverging Voices, Converging Policies: The Visegrad States. Reactions to the Russia-Ukraine Conflict*. Warsaw: Heinrich Böll Stiftung. URL : https://www.boell.de/sites/default/files/2015-diverging_voices_converging_policies.pdf.
9. Kulyk, V. (Ed.). (2020). *Interpretatsii rosiisko-ukrainskoho konfliktu v zakhidnykh naukovykh i ekspertno-analitychnykh pratsiakh...*
10. Litra, L. (2020). Tak – perspektyvi chlenstva, ni – dopomozi zbroieiu: yakymy u Yes bachat vidnosyny z Ukrainoiu. *Yevropeiska pravda*, 18 lystop. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/11/18/7116664> [in Ukrainian].
11. Poshedin, O. I. (2014). Voienna bezpeka Ukrainy v konteksti spivrobitnytstva z Yevropeiskym Soiuzom. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, № 3, pp. 53-60. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2014_3_8 [in Ukrainian].
12. Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy. № 392/2020. (2020) [in Ukrainian].
13. Pro Voiennu doktrynu Ukrainy. № 648/2004. (2004) [in Ukrainian].
14. Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy...
15. *Minoborony vneslo na rozghliad uriadu proekt Stratehii voiennoi bezpeky Ukrainy*. URL : <https://ua.interfax.com.ua/news/general/712420.html> [in Ukrainian].
16. Ibid.

17. Stratehiiia voiennoi bezpeky. Proekt. (2020). URL : https://www.mil.gov.ua/content/public_discussion/proj_vdu.pdf [in Ukrainian].
18. Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy...
19. Struktura “Stratehii voiennoi bezpeky Ukrainy”. URL : https://www.mil.gov.ua/content/public_discussion/proj_vdu.pdf [in Ukrainian].
20. Ibid.

Paper submitted: 07.12.2020

Paper accepted: 22.12.2020

Цитування: Каляєв А. О. Концептуальні засади воєнної політики в контексті реалізації стратегії національної безпеки України // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 4(65) : у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2020. С. 27—42. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.65.2020.226419>).

Citation: Kalyayev, A. O. (2020). Kontseptualni zasady voiennoi polityky v konteksti realizatsii stratehii natsionalnoi bezpeky Ukrainy. *Efficiency of Public Administration*, Issue 4(65), pp. 27-42. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.65.2020.226419>).